

SPRAWOZDANIE Z NAUKOWEJ KONFERENCJI: MIĘDZY DOBREM PACJENTA, DOBREM TERAPEUTY A DOBREM SYSTEMU: DYLEMATY ETYCZNE W PSYCHOTERAPII

Konferencja Trzech Sekcji Organizatorzy: Sekcja Psychoterapii Polskiego Towarzystwa Psychologicznego, Sekcja Naukowa Psychoterapii Polskiego Towarzystwa Psychiatrycznego oraz Sekcja Naukowa Terapii Rodzin Polskiego Towarzystwa Psychiatrycznego. Kraków 16–18 października 2015.

A report on the scientific conference: Between a patient's good, a therapist's good and the good of the system: ethic dilemmas in psychotherapy.

The conference of the three sections. Organizers: The Psychotherapy Section of the Polish Psychology Society, the Scientific Section of Psychotherapy of the Polish Psychiatric Society and the Scientific Section of the Therapy of Families of the Polish Psychiatric Society. Cracow 16–18 October 2015.

Bericht zur wissenschaftlichen Konferenz: Zwischen Patientenwohl, Interessen des Therapeuten und Interessen des Systems: ethisches Dilemma in der Psychotherapie.

Konferenz der Drei Sektionen. Veranstalter: Sektion der Psychotherapie der Polnischen Gesellschaft für Psychologie, Wissenschaftliche Sektion der Psychotherapie der Polnischen Gesellschaft für Psychiatrie und Wissenschaftliche Sektion der Familientherapie der Polnischen Gesellschaft für Psychiatrie. Krakau, vom 16. bis zum 18. Oktober 2015

W dniach 16–18 października 2015 r. w Krakowie Sekcja Naukowa Terapii Rodzin Polskiego Towarzystwa Psychiatrycznego, we współpracy z Sekcją Naukową Psychoterapii Polskiego Towarzystwa Psychiatrycznego oraz Sekcją Psychoterapii Polskiego Towarzystwa Psychologicznego oraz Katedrą Psychiatrii UJ CM zorganizowała konferencję zatytułowaną „Między dobrem pacjenta, dobrem terapeuty a dobrem systemu: dylematy etyczne w psychoterapii”. Sformułowanie tematu w sposób bardzo wyraźny wskazuje kierunek i cel podjętego dyskursu w wymiarze teoretycznym oraz w odniesieniu do praktyki. Konferencje trzech sekcji służą wymianie myśli, poglądów oraz doświadczeń w celu bardziej skutecznego niesienia pomocy. Temat etyki w zawodzie psychoterapeuty dotyczy codziennej pracy oraz jest ważny w sytuacji dynamicznych zmian w życiu społecznym. Konferencja, jak co roku, zgromadziła specjalistów z dziedziny psychiatrii, psychoterapii, psychologii, medycyny, socjologii, teologii, świata medialnego. Przedstawiciele różnych szkół, kierunków, podejść w psychoterapii przez trzy dni, przy udziale około 500

osób, przedstawiali swoje poglądy i prezentowali własny warsztat pracy. Konferencja podzielona była na pięć sesji plenarnych. W ramach sesji tematycznych odbywały się wykłady, dyskusje, warsztaty, krótkie wystąpienia (prezentacje) i plakaty.

Otwarcia 12. konferencji dokonali prorektor ds. Collegium Medicum UJ, prof. Piotr Laidler, kierownik Katedry Psychiatrii prof. Józef K. Gierowski, przewodniczący SNT PTP dr hab. Mariusz Furgał, prof. Bogdan de Barbaro oraz mgr Iwona Kozłowska-Piwowarczyk. Prof. Gierowski przypomniał w skrócie blisko 100 letnią tradycję psychoterapii w Polsce oraz wskazał na brak narzędzi prawnych w wypełnianiu zawodu psychoterapeuty.

Jako pierwszy zabrał głos prof. Eugenijus Laurinaitis (zastępca sekretarza generalnego Europejskiego Towarzystwa Psychoterapii) na temat „Psychoterapia w Europie – dylematy etyczne”. Zwrócił uwagę na konieczność wypracowania odpowiednich procedur w zakresie nieetycznych zachowań w praktyce zawodowej oraz na brak zasad etyki w szkoleniu terapeutycznym.

Podczas trwania konferencji odbyło się 5 sesji plenarnych, składających się z 11 wystąpień. Miało miejsce 8 sesji tematycznych z 34 wykładami. Zaproponowano 26 warsztatów, 11 krótkich wystąpień (prezentacji) podzielonych na grupy tematyczne, oraz 2 wystąpienia w ramach sesji plakatowej. Każdy z uczestników mógł wziąć udział w 3 turach spotkań na wybranych przez siebie zajęciach. Wszyscy mieli możliwość uczestniczenia we wszystkich sesjach plenarnych. Wystąpienia w sesjach plenarnych skoncentrowane były wokół następujących zagadnień: Etyka w psychoterapii z perspektywy filozofii, Psychoterapia wobec kryzysów; Dylematy trudnych terapii; Między kulturą a psychoterapią; Psychoterapia na wokandzie – zagadnienia prawne w psychoterapii – dyskusja psychoterapeutów z prawnikami. Sesje tematyczne odbywały się według haseł: Dylematy etyczne (i nie tylko) psychoterapii psychoz; Psychoterapia w zaburzeniach odżywiania – inspiracje i wyzwania; Zastosowanie psychodramy w psychoterapii; Psychoterapia i ciało: krótkie warsztaty; Osoby nieheteronormatywne w terapii – specyfika, dylematy, wyzwania; Jak pogodzić niepogodzone? Dylematy etyczne; Rodzina, terapeuta, społeczeństwo – pytania i dylematy; Jak pomagać w sytuacji utraty osoby bliskiej, dylematy nie tylko terapeutyczne. Prezentacje podzielone zostały na grupy tematyczne – „W poszukiwaniu znaczeń” oraz „Wokół standardów”.

Gościem tegorocznego spotkania była dr Rebecca Jorgensen, (Training and Research Institute for Emotionally Focused Therapy) z San Diego w USA, która poprowadziła warsztat, poprzedzający konferencję na temat „Bliskość i zmiana. Teoria więzi w terapii par. (Emotionally focused therapy)”. Przedstawiła swój sposób pracy z parami małżeńskimi. Poprowadziła wykład dotyczący terapii skoncentrowanej na emocjach oraz zajęcia warsztatowe ilustrując materiałem filmowym z udziałem własnych pacjentów. Zaprezentowała również aktualne wyniki badań w tym obszarze. Ponadto w ramach konferencji poprowadziła wykład dla wszystkich uczestników na temat „Skuteczna terapia par: Dylemat zmiany w EFT Emotionally focused therapy”. Wielu terapeutów twierdzi, że praca z parami jest dużym wyzwaniem. Usiłują oni znaleźć podejście, które zaoferuje parom w kryzysie relacyjnym skuteczną pomoc i wsparcie. W odpowiedzi na to dr Sue Johnson wprowadziła Terapię Par Skoncentrowaną na Emocjach (Emotionally Focused Therapy). EFT jest terapią poddaną rygorowi badań naukowych, opiera się na teoriach dotyczących miłości dorosłych

i teoriach przywiązania (attachment). Sformułowana została w latach osiemdziesiątych XX wieku. Jest zazwyczaj krótkoterminowym (8–20 sesji), ustrukturuowanym podejściem w terapii par. Podejście to opiera się na współpracy oraz szacunku wobec klientów, łącząc techniki terapii rogeriańskiej ze strukturalnymi interwencjami systemowymi. Daje ona terapeutę jasne wskazówki prowadzące go spośród zamieszania i dramatu pary pozostającej w konflikcie i w stresie. EFT uznaje, że niezgoda małżeńska, czy w parze, narasta w wyniku zagrożenia podstawowych potrzeb dorosłej jednostki: bezpieczeństwa, komfortu i bliskości w intymnej relacji. Badania nad efektywnością wskazują, że 70–75% par osiąga pełną poprawę dzięki terapii, natomiast 90% par wykazuje znaczącą poprawę. W obu wystąpieniach wskazała na sekwencję i ramy procesu prowadzącego do pozytywnych zmian w konfliktach małżeńskich.

Pierwszą sesję plenarną prowadził prof. Bogdan de Barbaro. Prof. Jacek Fielek w swoim wystąpieniu zatytułowanym, jak temat konferencji „Między dobrem pacjenta, dobrem terapeuty a dobrem systemu: dylematy etyczne w psychoterapii” w tonie dysputy filozoficznej rozpatrywał etyczność na podłożu antropologicznym. Zwrócił uwagę na etyczność i nieetyczność w kontekście bycia złym a nie samego incydentu związanego z popełnieniem złego czynu. Etyczność ma wiele wspólnego z charakterem osoby w codziennym życiu, co ukazał w przeglądzie kierunków filozoficznych. Drugim prelegentem na temat: „Od etyki norm do etyki osoby” był ks. dr Krzysztof Grzywocz. Dokonał rozróżnienia pojęć „dobro”, „moralność”, „etyka”. Zasady moralne mają służyć tworzeniu i umacnianiu więzi. Ogólne zasady są drogowskazem jednak rozstrzygać musi każdy człowiek indywidualnie. Ważne jest odniesienie do autorytetu Boga w decyzjach moralnych. „Nie bójmy się dokonać przeglądu norm, które istnieją”, słowa papieża Franciszka zachęcają do decyzji wynikających z mądrości. Ważne jest aby wytwarzać zmysł etyczny, mądrość etyczną. Wystąpienia zakończyła dyskusja z refleksjami prelegentów na temat wolności i odpowiedzialności.

O. Jacek Prusak, SJ poprowadził wykład na temat „Od superego do sumienia: kilka uwag o pracy z pacjentem religijnym w psychoterapii”. Powołując się na wyniki badań i doświadczenie kliniczne w omawianym obszarze zauważył że, osoby „żarliwie wierzące” czy „silnie zaangażowane religijnie”, niezależnie od typu osobowości, oczekują od terapeuty przede wszystkim szacunku dla swojej wiary, z perspektywy której oceniają świat i siebie. Owa perspektywa wsparta jest na trzech podstawowych wartościach: autorytecie przyznawanym religijnym liderom, świętych pismach oraz identyfikacji z własną grupą religijną. Im większą wagę osoba będzie nadawała tym wartościom w swoim życiu, tym bardziej jest religijna a równocześnie bardziej nieufna wobec ich kwestionowania w kontekście psychoterapii. Takie osoby wykazują bowiem silną potrzebę zapewnienia im przez terapeutę „bezpieczeństwa duchowego”. Jednym z warunków skutecznej terapii tych osób jest uwzględnienie różnicy pomiędzy superego a sumieniem, jako regulatorem zachowań moralnych. W oparciu o analizę przypadku przedstawił podobieństwa i różnice w formacji superego i sumienia oraz praktyczne wskazówki do oceny ich funkcjonowania w kontekście klinicznym.

Dr Cezary Żechowski w referacie „Historia jako źródło nieświadomych cierpień” podjął tematykę wpływu wydarzeń historycznych i zjawisk kulturowych na

funkcjonowanie psychiczne jednostek i rodzin. Rozpoczął od zaprezentowania oraz analizy dwóch konkretnych zdarzeń zakorzenionych w różny sposób w perspektywie przeszłości. Dostrzegł, opierając się na obserwacji, że większość narracji rodzinnych kończy się w środkowych latach pięćdziesiątych i rzadko sięga do czasu II wojny światowej, tak jakby ten okres historii nie wywierał istotnego wpływu na życie rodziny. Wsunął hipotezę, że traumatyczny charakter wydarzeń, jak też pomieszanie ról ofiary, świadka, a czasem sprawcy utrudniło i nadal utrudnia opracowanie doświadczeń i wytworzenie prywatnych narracji dotyczących omawianego okresu. Skutkiem tego pozostaje wyparcie i niemożność badania przeszłości oraz rozumienia terażniejszości, w tym wpływu przekazu międzygeneracyjnego i nieprzepracowanej traumy na aktualnie doświadczane cierpienie. Doświadczenia lat 1939–1950 miały istotny wpływ na funkcjonowanie oraz myślenie. Lęki mogą dotyczyć zarówno pacjenta jak i terapeuty. Ma to wpływ na proces terapeutyczny poprzez pojawienie się aktów nieświadomionej modyfikacji rzeczywistości. Procesy zachodzące w skali makro mogą wpływać na świat przeżyć i doświadczeń jednostek czy rodzin. To niektóre wnioski wynikające z wystąpienia.

Ostatnia sesja plenarna dotyczyła zagadnień na styku prawa i psychoterapii. Poprowadził ją w konwencji dyskusji dr hab. Mariusz Furgał, przewodniczący SNTR PTP. Temat etyki w psychoterapii został podjęty na konferencji nie tylko z perspektywy medycznej czy klinicznej, ale również w aspekcie filozoficznym, prawnym i duchowym. Refleksja nad problemami etycznymi dotyczącymi wszystkich podmiotów uczestniczących w procesie psychoterapii skupiła badaczy z różnych obszarów wiedzy. Istotna wydaje się konsolidacja działań na rzecz budowania moralnej postawy w niesieniu pomocy osobom cierpiącym. Wzrastają wymagania wobec psychoterapeutów, coraz bardziej rośnie świadomość odpowiedzialności etycznej w wykonywanej pracy terapeutycznej.

Skróty:

- SNT PTP – Sekcja Naukowa Psychoterapii Polskiego Towarzystwa Psychiatrycznego.
- ST PTP – Sekcja Psychoterapii Polskiego Towarzystwa Psychologicznego.
- SNTR PTP – Sekcja Naukowa Terapii Rodzin Polskiego Towarzystwa Psychiatrycznego.

Ks. Zbigniew Kulesz
asystent w Katedrze Nauk o Rodzinie
Wydziału Teologii UWM w Olsztynie